

Allah'ın mü'min kulunun kalbine sığdığına dair hadis.

"Allah şöyle buyurdu: Ben ne yeryüzüme ne de göğüme sığarım. Fakat inanmış kulumun kalbine sığarım." şeklinde rivayet edilen ve kudsi hadis olduğu iddia edilen bu nakil de sufilerin kitaplarında çokça zikredilmektedir.³⁴ Hafız el-İraki "aslını bulamadım" demiştir. Subki "bunun isnadını bulamadım" demiştir. İbni Teymiyye "uydurma, isnadı yok" demiş ve "bunun İsrailiyatta zikredildiğini" ilave etmiştir. Zerkeşi "âlimlerden birinin; bu sözü, mühlid birinin uydurduğunu söylediğini" belirtmiştir.

Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye kendisine bu söz sorulduğunda şu şekilde cevap verdi: "Hamd Allah içindir. Bu söz İsrailiyat arasında zikredilmektedir. Nebi (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'den herhangi bir isnad ile rivayet edilmemiştir. Anlamı şöyledir: Allah muhabbetini ve marifetini kulunun kalbine koyar."³⁵ "Kalbine sığdım" sözünün anlamı, bana olan imanı, muhabbetim ve marifetim demektir. Bu, Allah Te'ala'nın zatının insanların kalplerine hulul etmesi anlamında söylenemez. Hıristiyanlar bunu yalnızca Mesih'e has kılmışlardır.³⁶

Gazali'nin İhya'sında mevcut olan bu hadis için Hafız el-İraki aslını bulamadığını belirtmiş,³⁷ Subki de, İhya'da tespit ettiği, 943 isnadsız ve aslı olmayan hadisler içinde bu hadisi de zikretmiştir.³⁸

Acluni şunları aktarır: "Gazali İhya Ulum'ud Din'de bu hadisi kudsiden "Beni ne yeryüzüme ne de göğüm ihata eder. Beni sadece alçak gönüllü mü'min kulumun kalbi ihata eder." diyerek bahseder. (İbni Hacer'in şeyhi) Hafız el-İraki el-İhya için yazdığı notlarında: "Ben bunun aslını bulmuş değilim" der.

³⁴ Gazali, İhya, 3/14; Ebu Talib el-Mekki, Kut'ul Kulub, 1/240; Suhreverdi, Avarif, 133; İbni Arabi, el-Futuhât'ul Mekkiyye; Rabbani, Mektubat vb.

³⁵ Risale fi Ahadis'il Mevzua; Feteva el-Kubra, 5/88-93

³⁶ Risale fi'l Ahadis'il Leti Yerhival Kussas; Mecmuat'ur Resail'il Kubra

³⁷ İraki, el-Muğni, 3/14

³⁸ Subki, Tabakat, 6/331

Suyuti ve ardından Zerkeşi'de onunla ittifak ettiler. Sonra el-İraki dediki: "Ama Ebu Utbah'ın Taberani'de: "Allah Te'ala'nın yeryüzündeki kullarından kapları vardır. Rabbinizin kapları salih kullarının kalpleridir." hadisi yer alır." İbni Teymiyye derki "Hadisin aslı İsrailoğullarının rivayetlerinde yer alır lakin Nebi (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'den bilinen bir isnad yoktur." el-Sehavi³⁹, Suyuti⁴⁰ ile mutabık olarak şöyle der: "Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'den bu hadisin bilinen bir isnadı yoktur ve asıl anlamı: Kalpler Bana olan inancı, aşkı ve marifeti ihata edebilir. Ama (vahdeti vücutçuların iddia ettiği gibi) Allah'ın insanların kalbinde tecelli ettiğini söyleyen kişi İsa (Aleyhisselâm)'a bunu isnad eden Hıristiyandan daha kafirdir." Zerkeşi alimlerden birinin bu hadisin batıl olduğunu ve bir mülhid tarafından uydurulmuş olduğunu söylediğini aktarır. Ayrıca Taberani'nin, Ebu Utbah el-Havlani'den o da Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'den: "Gerçekten Allah'ın dünyadaki insanlar arasında kapları vardır, Rabbi'nin kapları adil kullarının kalpleridir ve aralarında O'na en sevgili olan da en yumuşak ve en müşvik olandır." (şeklinde bir rivayet) naklettiğini söyler. İbni Teymiyye'nin İsrailiyattan olduğunu belirttiği rivayet, Ahmed'in Zühd'de Vehb ibni Münebbih'den rivayet ettiği; "Allah gök kapılarını Hazkil'e açmış o da arşı görünce: "Seni eksik sıfatlardan tenzih ederim, şanın ne yüce Ya Rabbi!" demiş, bunun üzerine Allah da: "Gökler ve yeryüzü Beni taşıyıp ihata etmede za'fa düştüler de, Beni vera sahibi mü'min kulumun kalbi ihata etti." diye cevap vermiştir."⁴¹ eserdir."⁴²

Aliyy'ul Kari de benzer biçimde yorumlar: "Ne yeryüzüne sığdım, ne de gökyüzüne. Ama mü'min kulumun kalbine sığdım." Bunun merfu hadis olarak senedi bilinmemektedir. İbn Teymiyye: Bu, uydurmadır, demiştir. (Suyuti'nin) Zeyl'ül

³⁹ el-Mekasid'de

⁴⁰ el-Leail

⁴¹ Ahmed ibni Hanbel, Kitab'uz Zühd, 103; Sehavi, el-Mekasid, 373; Suyuti, ed-Dürer, 366; Aliyy'ul Kari, el-Esrar, 30, 302

⁴² Acluni, Keşful Hafa, 2/255-256, #2256

(Mevzuat isimli eserin)'de Onun dediği gibidir, denilmiştir. Bu sözün manası: Mü'min kulunun bana iman etmesi ve beni sevmesi, onun kalbine sığıdı, demektir. Aksi takdirde hulul (Allah'ın insan vücuduna girmesi) inancı küfürdür." Zerkeşi: Bunu mülhidler (inançsızlar) uydurdu, demiştir."⁴³ İbni Hacer el-Heytemi, bu hadisin aslının bulunmadığını ifade ettikten sonra, Allah'ın kalplere hulul ettiği şeklinde sufiyeye nispet edilen bir yorumu reddetmiş ve sufilerin Allah hakkında neyin vacip, neyin muhal olduğunu iyi bildiklerini, onların bundan maksatlarının müminin kalbinin Allah'a iman, muhabbet ve marifetle açılıp genişlemesi demek olduğunu belirtmiştir.⁴⁴

İbni Teymiyye'nin bu İsrailiyattan bir sözdür ifadesi diğerleri tarafından da dile getirilmiştir.⁴⁵ Bu sözün hadis olmadığı ve uydurma olduğu ayrıca Zerkeşi⁴⁶, Suyuti⁴⁷, İbni Deyba⁴⁸, İbni Arrak⁴⁹, Zebidi⁵⁰ ve daha birçokları tarafından da nakledilmiştir.

İbni Teymiyye, Sehavi, Acluni ve Aliyy'ul Kari, manası ile ilgili şöyle bir açıklamaya yer vermişlerdir; Bu söz, "Mü'minin kalbi, Bana imanı ve sevgimi sardı" anlamında ise doğru; şayet "Allah mü'minlerin kalbine hulul etmiştir" anlamında ise küfürdür.

Vehb ibni Münebbih'den rivayet edilen bu söz ile ele aldığımız söz arasında muhteva bakımından hiç bir fark söz konusu değildir. Bu sebeple başta İbni Teymiyye olmak üzere diğer âlimler bu sözün hadis değil, İsrailiyat kanallarıyla dini kitaplara geçmiş bir söz olduğunu dile getirmişlerdir.

⁴³ Aliyy'ul Kari, el-Masnu, 164; el-Esrar, 301

⁴⁴ Heytemi, 290; Sehavi, el-Mekasid 373-374

⁴⁵ Heytemi, 290; Sehavi, el-Mekasid 373-374; Aliyy'ul Kari, Esrar, 310; Acluni, Keşf, 2/256

⁴⁶ Tezkire, 135

⁴⁷ ed-Dürer, 366

⁴⁸ Temyiz, 184

⁴⁹ Tenzih, 1/148

⁵⁰ İthaf, 8/429

EK:

Soru:

Aşağıda yazılan hadis sahih midir ve içerisinde şirk barındırıyor mu?

Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) bir hadisi kudsîde:

"Allah, seni kendi nurumdan, diğer şeyleri de senin nurundan yarattım, buyurdu." buyurmuştur.⁵¹

Cevap: (Abdulkâim Hanif tarafından cevaplandırılmıştır)

Bismillahirrahmanirrahim. Bu bahsetmiş olduğunuz hadis zikrettiğiniz kaynakların hiç birisinde mevcut değildir. Ancak Acluni'nin Keşf'ul Hafa adlı eserinde biraz farklı bir lafızla geçmektedir. Yeri gelmişken belirtelim, Acluni'nin söz konusu eseri müstakil bir hadis kaynağı değil, bilakis halk arasında yaygın olan bazı hadis ve rivayetlerin kaynaklarını tesbit etmeye çalıştığı bir derlemedir. Acluni, söz konusu haberi Abdurrezzak'ın Musannef'ine nisbet etmektedir ancak ne orada ne de başka muteber bir hadis kaynağında, tasavvufçuların "Nur-u Muhammedi" ismini verdikleri "Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in Allah'ın nurundan, diğer mahlûkatın da Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in nurundan yaratıldığı" şeklindeki bu inanca delil teşkil edebilecek bir rivayet bulunmamaktadır. Süleyman bin Sehman da hadisin uydurma olduğunu ve de Kitap ve sünnete ters olduğunu ayrıntılı olarak izah etmiştir.⁵² Hatta muasırlardan Abdullah bin Sıddik el Gumari, kendisi de tasavvufa meyilli olmasına rağmen bu rivayetin aslı olmadığına dair bir cüz telif etmiştir. Bu uydurma rivayet, öncelikle sahih hadislerle aykırı bazı ifadeler içermektedir. Çünkü Allahu Teâlâ'nın ilk yarattığı şeyin Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi*

⁵¹ İmân Ahmed, Müsned IV-127; Hâkim, Müstedrek II-600/4175; İbni Hibban, El İhsân XIV-312/6404; Aclûnî, Keşfü'l-Hâfâ I-265/827

⁵² es-Savaik'ul Murselet'uş Şihabiyye, sf 33 vd

ve *Sellem*) olmadığı hususu ittifakla sabittir. Konuyla alakalı bazı hadislerde ilk yaratılan şeyin kalem olduğu, başka rivayetlerde de Arş olduğu söylenmektedir. Ayrıca yine sahih hadislerde geçtiği üzere nurdan yaratılan varlıklar, meleklerdir; insan ise topraktan yaratılmıştır. Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) de Âdemoğullarının efendisidir, o da Âdem (*Aleyhisselâm*)'ın neslinden gelmiştir, haliyle o da topraktan yaratılmıştır. Kısacası bu hadis, İslam'da zaruri olarak bilinen bazı esaslara aykırılık teşkil etmektedir. Şirk içerip içermediğine gelince; bazı aşırı tasavvufçular bu hadis ve benzerlerini vahdet-i vücud yani bütün mahlûkatın aslında Allah'ın birer parçası olduğu şeklindeki inançlarına delil getirmeye çalışmışlardır. Bununla beraber hadisin bu ittihad inancına delaleti açık değildir. Zira “nurdan” ifadesinin, bizzat Allah'ın sıfatı olan nurun Rasulullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'e geçtiği şeklinde yorumlanması gerekmez. Kur'an'da Allah Subhanehu Âdem (*Aleyhisselâm*)'a kendi ruhundan üflediğini beyan etmektedir.⁵³ “Kendi ruhundan” ifadesi âlimlerin ittifakıyla Allah'ın ruhunun Âdem (*Aleyhisselâm*)'a intikal ettiği manasında değildir, bilakis bu izafet-i teşrifiyedir yani Âdem (*Aleyhisselâm*)'ın şerefini, üstünlüğünü beyan etmek için Allahu Teâlâ, onun için yarattığı ruhu kendi zatına izafe etmiştir. Bu, tıpkı Allahu Teâlâ'nın “ol” emriyle yaratıldığı için İsa (*Aleyhisselâm*)'ın “Allah'ın kelimesi” olarak vasfedilmesi gibidir. Hâlbuki İsa (*Aleyhisselâm*) mahlûktur, Allah'ın kelamı ise mahlûk değildir. Nitekim Zürkani, -Allah affetsin- bu batıl rivayeti zikreden Kastallani'nin ifadelerini şerh ederken, Nur-u Muhammedi hakkındaki bu uydurma hadisi kabullenmesine rağmen, hadisteki “nurdan” ifadesini aynı bu şekilde “izafet-i teşrifiyeye” olarak değerlendirmektedir.⁵⁴ Yani ona göre Allah Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'i kendi yarattığı bir nurdan yaratmış, Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'i şereflelendirmek için bu yaratılan nuru kendi zatına izafe etmiştir.

⁵³ Secde: 9. Ayet ve diğerleri

⁵⁴ Şerh'uz Zurkani ale'l Mevahib'il Ledunniyye, 1/54 ve 90

Ancak böyle açıklanarak şirk kapsamından çıkartılmaya çalışılsa bile bu rivayet yukarda açıkladığımız başka sebeplerden dolayı yine batıl olmaktan kurtulamamaktadır. Bu haber hakkında söyleyeceklerimiz bunlardır. Bu bilgiler, Şeyh Süleyman bin Sehman'ın kitabı ve diğer kaynaklardan özetlenerek derlenmiştir. Vallahu a'lem.